Ч. 127 (14.025). Львів, пятниця 17. травня 1935. Opłata pocztowa opłacona ryczałtem. Рік LVI.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ Львів, Ринок ч. 10, II. пов. Конто почт. щадн. 504-060, 143.322. Адреса для телеграм: „Діло“ Львів. Головний Редактор приймає від 11—12 год. перед полуднем. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ: Місячно 5·00 зол. Чвертьрічно 15·00 „ Піврічно 30·00 „ Річно 60·00 „

ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 доляр, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Чехословаччині 30 ч. к. — в усіх прочих краях по 7·50 зол.

Телеф. Редакції: 29-41. „ Друкарні: 29-26. В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Співчуття б. начального вожда УГА з приводу смерти марш. Пілсудського.

Дня 15. травня ц. р. вислав б. начальний вожд Української Галицької Армії **генерал Мирон Тарнавський** на руки ґенерального інспектора польської армії **ґенерала Ридза-Сьміглого** кондоленційну телеграму з приводу смерти маршала Йосифа Пілсудського такого змісту:

Клоню голову над могилою великого вожда — ґенерал Мирон Тарнавський, б. команлант Української Галицької Армії.

На Бойківщині голод і тиф.

В глибоких горах турчанського і бориньського повіту панує великий голод і його невідступний товариш: черевний тиф, який охопив між іншим села: **Присліп, Бітлю, Височко Вижне, Боберку, Височко Нижне, Волче, Лімну, Зубрицю** та **Жукотин.** Також в інших місцевостях, як напр. у **Біличі Долішнім** (Старосамбірщина), ця пошесть значно поширена.

Скільки селян захворіло, годі докладно навіть у приближенні подати, бо лиш виняткково привозять їх до шпиталю. І так напр. дня 30. 4. ц. р. привезено 18 осіб з Височка Нижного до Турки.

Досі хорували на тиф такі учителі (льки): Заліщукова з Прислопа, Чайковський з Бітлі, Василишин з Боберки, а учителька Височанська з Височка Вижного померла і її похоронили дня 3. 5. ц. р.

Замітна річ, що адміністраційні органи чи пак фізик не видали ще й досі відповідних зарядженьь, ані не застосували профіляктивних засобів.

Канц. Гітлер виголосить заяву у райхстаґу.

БЕРЛІН, 15. 5. ПАТ. Засідання райхстаґу відбудеться у вівторок 21. травня ц. р. в год. 20, на якім канц. Гітлер виголосить заяву про політику уряду. В заяві заторкне такі справи: 1) рішення уряду Німеччини з 16. березня про введення загальної військової служби в Німеччині, 2) становище Німеччини підчас розмов з мін. Саймоном та Іденом і 3) становище німецького уряду супроти принятих рішень у Стрезі і в Женеві. Преса прикладає до цього засідання велике значіння. У засіданні візьме теж участь перший раз 8 представників Саріщини. Промову Гітлера буде трансмітувати радіо. Це буде 5-те з черги засідання райхстаґу. Перше засідання відбулося 12. грудня 1933 р. Опісля райхстаґ скликували тільки в надзвичайних випадках. Друге засідання райхстаґу відбулося 31. січня 1934 р. при введенні нового політичного подїлу Німеччини, третє 12. липня 1934 р. по здавленні бунту Рема і 30. серпня 1934 р. після смерти Гінденбурга.

Канц. Гітлер міністром закордонних справ?

Данська преса подала вістки, що канц. Гітлер по засіданні райхстаґу обійме становище міністра закордонних справ. Дотеперішній міністер Нойрат буде німецьким амбасадором у Римі, німецький амбасадор у Римі фон Гасель перейде на становище амбасадора до Льондону і заступить амб. фон Геша, який піде на емеритуру.

Німеччина має 10.000 бомбовозів.

ЛЬОНДОН, 16. 5. ПАТ. Райтер повідомляє: На засіданні палати льордів підчас дискусії над зброєннями в Европі льорд Ротермір заявив, що Німеччина має тепер 10.000 бомбовозів, які можуть перевезти по одній тоні вибухових матеріялів. Тому на думку льорда Ротерміра британський уряд повинен збудувати більше ніж 500 до 1.000 літаків.

Американські маневри на Пацифіку.

На Тихому Океані відбуваються великі маневри американської фльоти при співучасти 450 літаків. В основу операцій входить стратеґічне заложення, що ворог переміг оборону Мідвей Айленду і перейшов від заходу з великою повітряною силою до нападу на летунську базу в Перль Гарбері на Гавайських островах.

Про хід маневрів не оголошено досі ніякого звідомлення. Відомо тільки, що перед Перль Гарбером зударилися два контрторпедовці, з яких один зазнав такого ушкодження, що мусіли затягнути його до пристані. При зударі згинув один матроз, а пятьох є ранених. Крім того згинув один летун при упадку літака.

Італія виступить з Ліґи Націй?

„Еко де Парі“ пише: У Льондоні кружляють поголоски, що Італія виступить з Ліґи Націй, якщо в інтервенції Рада Ліґи посунеться задалеко в справі італійсько-абісинського конфлікту. Одночасно кружляють поголоски, що Італія противиться тільки посередництву Франції і В. Британії тому, що сама може зліквідувати цей конфлікт.

Овації для Макензена в Австрії.

Полевий марш. Макензен з Пассав поїхав кораблем по Дунаю до Будапешту відвідати сина, який є на Мадярщині німецьким послом. У більших прибережних місцевостях зібрались більші маси народу, щоб оваційно привитати німецького маршала. Найбільші манифестації відбулися у Мельк, Шпіц і Кремс, де на берегах Дунаю зійшлись тисячі людей. Дійшло теж до сутички з поліцією, яка намагалась розігнати демонстрантів, але зустрінула рішучий опір. Коли Макензен зблизився до місцевости Шпіц з недалекого заливу виїхала ціла фльотиля човнів і уставилась на ріці у формі свастики. Макензен приїхав уже до Будапешту, де прийме його теж реґент Горті.

Роля сойму та сенату

в новій польській конституції.

I.

ІДЕОЛЬОҐІЧНІ ОСНОВИ СТАРОЇ КОНСТИТУЦІЇ.

Французький фільософ і політичний письменник Шарль Монтеск'є перевів поділ державної влади на: законодатну, виконавчу й судову. На цьому поділі влади спираються всі новітні демократичні конституції, а в тому й польська конституція з 17. III. 1921. Вправді конституція з 17. III. 1921 р. признає народові зверхну владу в польській республиці (стаття 2 уст. 1), але ця постанова не мала ніякого ні правного ні фактичного значіння, бо „нарід“, як збірне поняття, не може виконувати влади. Конституція з 17. III. 1921 признає органами народу в законодатній ділянці — сойм і сенат, в ділянці виконавчої влади — президента Річипосполитої разом із відповідальними міністрами, в ділянці виміру справедливости — незалежні суди. У дійсності президент мав для себе застережені радше репрезентаційні функції. Монтеск'ївський поділ влади на законодатну, виконавчу й судову віде не був консеквентно переведений. Не переведено його й у старій польській конституції. Ця конституція в практиці усунула в тінь виконавчу та судову владу і підчинила їх соймові та сенатові, переносячи точку тяжости на законодатну владу й роблячи її надрядним, зверхнім органом народу. Вслід за тим зверхня влада народу в Польщі перемінювалася в практиці на соймо- і сенатократію. Польський сойм у приспішеному темпі змінював, себто покликував і відкликував уряди, через що виконавча влада була дуже кволою.

Для українців був сойм і сенат тільки незалежною трибуною, з якої ми могли видвигати на денне світло різні справи й домагання. Українські представники в польських законодатних установах не належали й не могли належати до партій соймової або сенатської більшости, які то партії творили уряди й фактично правили державою і тому не мали та не могли мати впливу на політику виконавчої влади. Польські партії соймової і сенатської більшости та залежні від них у своїй політиці супроти українців уряди, кермувалися у відношенні до українців настроями польських народніх мас, точніше кажучи настроями польської вулиці. Настрої польської вулиці були все ворожі до українців і тому такою самою була політика влади. З того часу походить знаний плян вшехпольського міністра освіти Ст. Грабського винародовити українців у Польщі за час 20-ти років.

По травневому перевороті маршал Пілсудський і його уряди змагають консеквентно до скасування соймо- і сенатократії і до основної перебудови устрою польської держави. Вже закон з дня 2. серпня 1926 р. обмежує в дечому владу сойму і сенату і скріплює авторитет і компетенції виконавчої влади, але ще залишає дальше в обовязуючій силі головні ідеольоґічні основи старої конституції.

ПРОВІДНІ ДУМКИ НОВОЇ ПОЛЬСЬКОЇ КОНСТИТУЦІЇ.

Нова польська конституція, ухвалена на засіданні сойму дня 23. березня 1935 р. ріжниться в основних точках від старої конституції. Її побудовано на зовсім інших протилежних старій конституції основах. Із постанов нової кон-

ституції усунено „нарід" як суверена, якому прислуговує зверхня влада, а в основу конституції поміщено слідуючу постанову: „Польська держава є спільним добром усіх горожан". Ця постанова теж сама собою нічого не говорить. Дальші постанови касують поділ влади у державі на законодатну, виконавчу й судову та роблять сувереном держави її президента. Вона постановляє, що президент:

1) стоїть у проводі держави,

2) що в його особі зосереджується одноціла й неподільна державна влада,

3) що він є надрядним, суверенним чинником у державі, який гармонізує діяльність начальних органів держави.

Начальними органами держави, які є підчинені зверхній владі президента, є: уряд, сойм, сенат, збройні сили, суди і державна контроля.

Нова конституція, надаючи президентові майже необмежену владу, накладає на президента велику відповідальність і великі обовязки. Вона постановляє, що головним обовязком президента є журба за добро держави, за оборонну спроможність і за становище Польщі між народами світу, що на ньому спочиває відповідальність перед Богом та історією за долю держави. Перед громадянством не відповідає президент лише міністри за урядові акти.

У дальших постановах конституції вичислені подрібно права й прерогативи президента які є куди більші, ніж до війни управнення австрійського чи німецького цісаря, а тепер англійського короля і зближуються до тих прав, які мають новітні диктатори.

РОЛЯ СОЙМУ І СЕНАТУ В НОВІЙ КОНСТИТУЦІЇ.

На основі постанов нової конституції майбутній сойм і сенат не будуть, так як це було до травневого перевороту, фактичним сувереном держави. Іх підпорядковано зверхній владі президента. Сойм і сенат по інтенціям і постановам нової конституції мають займати рівнорядне становище побіч інших начальних органів держави як: уряд, суди і т. п. Нова конституція виразно постановляє, що функції, звязані з кермою держави, не належать до сойму. Таким чином виразна постанова конституції відмежовує компетенції сойму від компетенцій уряду. Становище уряду в державі є назагал сильніше від становища сойму, бо урядові прислугує не лише виконавча влада, але в ділянці законодавства таке саме право ініціятиви як соймові, а в деяких справах виключне право ініціятиви. Це значить, що в Польщі невластивим було би називати майбутній сойм і сенат законодатними установами, бо права в ділянці законодавства мають президент та інші органи державної влади, себто уряд.

Сойм має признані права законодатної ініціятиви, він виконує ще парляментарну контролю і може потягати міністрів до відповідальности.

Всетаки теоретично беручи, конституція признає соймові й сенатові досить важну функцію в державі. Вони мають стояти на сторожі, щоби сильна влада президента й уряду не перемінилася в самоволю. Права й компетенції президента та уряду означають в практиці права бюрократичного апарату. Президент і кількавацять міністрів не можуть всюди бути й усе робити. Вони, переливають свою авторитативну владу на сотні тисяч службовиків держави. Службовики з природи мають все й усюди нахил до бюрократичного полагоджування справ. Вони рідко вичувають потреби населення, а крім того вони мають свої специфічні інтереси в багатьох випадках незгідні з інтересами держави і з інтересами населення.

Новий сойм і сенат в свому заложенні мають бути противагою бюрократії, чинником, що стоїть на сторожі гармонії між урядом і громадянством. Вони лише тоді є потрібні й мають рацію істнування, коли вони є виразниками ідей, прямувань і потреб громадянства. Вони мусять тішитися довірям найширших кол суспільности. Коли сойм і сенат опановує бюрократію, тоді він є непотрібним органом держави. Не лише від постанов конституції, але й від постанов виборчої ординації залежатиме роля сойму і сенату в польській державі.

В. Целевич.

Гануся Струтинська

Абсольвентка медицини, Членка „Марійської Дружини Студенток"
по довгій та важкій недузі, принявши Найс. Тайни упокоїлася в Бозі 15. травня 1935 р. проживши літ 25.
Похорони відбудуться в пятницю 17. травня 1935 р. в год. 4 попол. з дому жалоби при вул. Мурарській ч. 36 на Янівський цвинтар.
На цей жалібний обряд запрошує Кревних, Друзів і Знайомих покійної РІДНЯ.

Перед виборами в Чехословаччині.

Прага, травень 1935.

Неділя 19. травня ц. р. є днем виборів до чехословацького народнього зібрання, себто до сойму і сенату. Майже по повній своїй каденції чехословацьке народне представництво знову шляхом всенароднього голосування переходить процес своєї регенерації.

Треба правду сказати, що чехословацький парлямент виказував в останніх роках ще **найбільшу життездатність в Европі,** тож не диво, що не лише чехословацька, але й чужа преса, вказуючи майже на повно-вичерпану каденцію уступаючого народнього представництва та на великі успіхи його реальної праці, вважає ці два факти підтвердженням внутрішньої стабілізації чехословацької держави. Тайна цієї стабілізації лежить у реальному політичному способі думання чехословацьких політиків та в переконанні, що в створених умовинах життя чехословацького народу і всього населення чехословацької держави уряд згоди і компромісу найріжнороднiших інтересів поодиноких партій є единою можливою розвязкою чехословацької політики. Користуючись демократичними засобами правління та наділюючи все населення всіми можливими конституційними вольностями, чехословацький уряд міг управляти державою в теперішніх часах тільки на коаліційній базі, тільки створивши компромісову більшість, у яку входитили теж і представники найбільшої національної меншини — німців. Таким чином ця реальна політика, а також і політика опозиційних груп обеднала чехословацькі партії від аграріїв до соціял-демократів в один суцільний бльок, **в коаліцію.**

Витворений на цій суто-парляментарній коаліційній основі уряд (у ньому було двох міністрів-німців) проявив трівкість і стабільність не лише свою власну, але й чехословацького політичного життя взагалі. Найбільше енергії витратили і найбільше зусиль поклали чехословацьке народне представництво й уряд над зменшенням господарської крізи і звязаного з нею безробіття. Деяких успіхів — у ріжних ділянках господарського життя навіть досить значних — удалося досягнути, але більшість зусиль і здорових плянів не можна було зі розумілих причин загального стану світового господарства здійснити. Не диво, що ціла теперішня передвиборча агітація, головнож опозиційних партій, ведеться під такими кличами, як: „Вибирайте тих, що оживлять господарське життя!", „Геть з тими, що не вміють дати праці міліонам!" і т. д. І колиб не отсі, під теперішню пору актуальні кличі, то вся передвиборча агітація булаб дуже спокійна, а навіть якась ніби дуже вяла. Дещо більшої живости в передвиборчу агітацію вносять лише дві партії: чеське т. зв. **„Народне Обєднання",** нова партія, що повстала зі злуки старої чеської партії Крамаржівських народніх демократів і молодої націоналістично-фашистівської ліги Стржібного та т. зв. **судето-німецька партія Конрада Генляйна,** куди увійшов давніший т. зв. „Гайматсфронт" і недавно розвязана нім. нац.-соціялістична партія.

„Народне Обєднання", спершись на основному кличі „Ніщо — лиш нарід", послуговується у своїй агітації переважно сутонаціоналістичними гаслами, які часто мають навіть присмак гурапатріотизму. Крім цього, стоячи в різкій опозиції до політики теперішнього уряду і народнього зібрання та загальнопануючого режіму, „Народне Обєднання" ці свої націоналістичні кличі пристосовує теж в агітаційних гаслах, що торкаються всіх інших ділянок державного життя, аж до закордонної політики включно. Цікавими агітаційними гаслами оперує теж судето-німецька партія Генляйна. І вона своїм боєвим передвиборчим гаслом поставила: „Нарід понад усе" — і бореться т. ск. за „тотальність" німців у межах Чехословаччини.

Широкі можливости проголошування і ширення отсих ріжних агітаційних передвиборчих гасел є найліпшим доказом на те, якою дійсною **баштою здорової демократії і країною громадянських вольностей є під теперішню пору ЧСР.** Дальшим, не менш яскравим доказом на те є й той факт, що й усі нац. меншости в Чехословаччині мають можливість вибрати своє представництво до народнього зібрання. Можливість виявити цю свою волю мають отже і наші брати на Закарпатті. Як і оскільки вони з цих можливостей скористають, це вже залежатиме виключно від них самих, від їхньої громадянської зрілости і національної свідомости.

Ціла передвиборча кампанія має теж деякі свої **пікантні явища.** Сюди треба наприклад зарахувати виборчий бльок словацьких автономістів з Куртяківцями і з... поляками, або факт, що між кандидатами, обєднаних опозиційних малярських партій бачимо Кирила Прокопа, русофільську „святість" Підкарпатської Руси, „героя" з колишнього мармарошського православного процесу.

Всіх виборчих лист подано до сойму 17, до сенату 16 (основою чехословацької виборчої ординації є т. зв. вязані листи).

Як випадуть вибори? Загальне враження таке, що **істотних змін** в укладі політичного життя Чехословаччини **ці вибори не принесуть.** Коаліція буде й надалі вдержана, бо можливі менші пересунення не нарушать ані її сили, ані її суцільности. Недільні вибори в Чехословаччині будуть висловом думки усього населення держави і як такі дадуть такі висліди, на яких буде далі спиратися щораз-то трівкіша стабілізація молодої держави.

Як випадуть **вибори на Підкарпатській Руси, тяжко передбачити.** Хоч українська народня свідомість у порівнанні з 1929 роком, коли відбувалися попередні вибори, серед широких народніх мас тепер куди більша, то всеж таки населення Підкарпатської Руси, беручи в цілому, не має ще достаточно виробленого політичного погляду і тому треба сподіватися, що й при теперішніх виборах рішатимуть не дійсні настрої виборців, але агітаційна вмілість поодиноких партій. А ґрунт для агітаційної демагогії тут незвичайно пригожий. Неабияку ролю в передвиборчій агітації на Підкарпатській Руси відграють теж і матеріяльні засоби.

Передвиборча ситуація на Підкарпатській Руси, як про це „Діло" вже писало, виглядає так: З українців кандидують о. А. Волошин до сойму і д-р Мих. Бращайко до сенату, оба з листи християнсько-народньої партії та шк. інспектор Ю. Ревай, як кандидат соціял-демократичної партії. Цікаво, що на листі кандидатів аграрної партії не бачимо ніодного кандидата, якого можнаб було назвати українцем. Сподівання, що аграрники на Підкарпатській Руси зрозуміють непереможну стихію зросту української національної свідомости і змінять курс дотеперішньої своєї політики, **не сповнилися.** Самостійно йдуть до виборів комуністи і місцева автохтонська партія. Москвофільські партії кандидують не самостійно, але в бльоку з чеськими та словацькими партіями. І так „русское народное соединеніе" і „русская трудовая партія" бльокують з партією чеських народніх соціялістів. На кандидатській листі цієї партії бачимо такі два стовпи „русскости", як М. Василенка і Цуркановича. „Автономний Земледільський Союз" (т. зв. Куртяківці) іде до виборів у бльоку зі словацькою партією т. зв. „людаків" Глінки та з поляками. Новоповстала „русская національная автономная партія" збльокувалася з чеським Національним Обєднанням". Її чільним кандидатом є славнозвісний С. Фенцик.

Підкарпатська Русь творить одну із виборчих областей Чехословаччини і вибирає **9 послів та 4 сенаторів.** В останньому парляменті між ними був тільки один свідомий українець, пос. Гуснай, вибраний з листи соціял-демократичної партії. Сподіємося, що теперішні вибори дадуть нашим братам із Закарпаття кращі висліди.

М-н.

Під знаком похоронів...

(Від власного кореспондента).

Варшава 15. травня 1935.

Наче надоїдлива муха бренить у вухах мільйонів громадян Польщі питання „що далі?!" — і наче накучливу муху її відганяють. Ніяких міркувань, ніяких здогадів і сумнівів на тому будучини, і хоча за день-два вона буде точно тією самісінькою проблемою, що є нею від неділі 12. ц. м. год. 20.45, — то проте сьогодні ні завтра говорити про неї не можна і не вільно: до суботи існує у Варшаві лише одна актуальна справа, яка заняла всі уми й увесь державний апарат — похорон Йосифа Пілсудського. Не стало маршала й повстала пустка, — це правда, — але залишилось ще у парадний мундур зодягнене тіло і поруч нього урна з його серцем та мізком: і коли за його життя цікавилася і жила вся Польща його духом, то сьогодні цікавиться його тлінними останками і живе єдиною журбою — тідно відвести їх на вічний відпочинок.

Потрясення, що його зазнала Польща зі смерти Пілсудського, слідне наявно на столиці держави. Ще кілька днів тому сонна й байдужа, привикла приглядатись байдуже також усяким маніфестуючим чи демонструючим походам, в яких теж здебільша годі було — поза окликами і транспарентами — добачити душу, — сьогодні варшавська вулиця змінила своє обличчя. Все життя зосередилось на вулиці, юрби народу пересуваються головними артеріями міста, густішаючи в Алеях Уяздовських, найкращій варшавській променаді, що веде навпростець до — Бельведеру. Серед прохожих хідниками та серед безлічі ріжних гуртів, що з прапорами проходять від білого ранку по мостових, видко приїзжих з усіх кінців держави: хода характеристична для людей, що вперше опинились у даному великоміському середовищі, а може взагалі вперше в житті зустрілись з великоміським рухом. Вухо, звикле до варшавського говору, мимохіть разураз підхоплює згуки — якби тої самої польської мови, а проте іншої, зпід Кракова чи Поморя (що з нас не відріжнить говору галичанина від наддніпрянця, чи гуцула від лемка?!).

Надзвичайний рух на вулицях, всі доми прапорами обвішані, всі крамничні вікна спеціяльно прикрашені, — але дивний це рух та особливі прикраси. До голосу прийшли чорні й білі краски і відкажа покупці у Варшаві не продали стільки чорної крепи й газу. Численні виставові декорації справді мистецькі, деякі крамниці представили теж справді актуальний крам (напр. книгарні, що презентують всю вже величезну літературу про Пілсудського).

Годі теж казати, що це речі штучні, роблені. Це не штучна атмосфера, коли кожний почуває, що сталася переломова історична подія, тим більше фасцинуюча і нервуюча, що вона відкриває двері — невидному і незнаному. Коли напр. на бельведерському подвірі лунає плач, коли плачуть діти і старші, які ледви чи добре знають історію Польщі і її сучасні політичні відносини та зокрема діяльність померлого маршала, то це один із проявів того психічного напруження, яке обхопило Варшаву — і цілу Польщу: не лише політиків, але й сірі маси.

Похоронам маршала сприяє чудова погода. Можливо, що їх технічні керманичі хотіли використати ту обставину і ще за дня перевезти домовину з провізоричної каплиці у Бельведері до катедри св. Яна. — Це буде перша частина похоронів, перший похід самою серединою міста. Однак скрізь чути нарікання, що досі точно, щодо годин і хвилин, не устійнено порядку цілої похоронної маніфестації в поодиноких її етапах. Можна почути жаль, що цією справою не зайнялись військові чинники, або, що нема тут таких аранжерів, які уладжували похорон... маршала Гінденбурґа! Тому, здається, на похоронах Йосифа Пілсудського найважнішою річю буде не стільки порядок, що масовий наплив місцевих й позамісцевих учасників, окремих громадян та організованих гуртів і делеґацій. Головна хвиля захлине щойно завтра, — завтра теж приїде більшість чужинецьких делеґацій, представників чужих держав та пануючих домів.

Такі масові маніфестації (байдуже чи вони радісні чи жалібні) мають завжди величезне моральне значіння: пригадаймо враження таких київських маніфестацій, як проголошення III. Універсалу, вїзд Директорії чи похорони Чернига і тов., на вороже українцям російсько-чорносотенне населення Києва! І тому безперечно нинішні варшавські похорони втягнуть у загальну атмосферу й ендецьку варшавську міщанську інтелігенцію. А проте, як видно, уряд не хоче протягати їх надто довго. Грають тут мабуть ролю й господарські моменти: адже за вийнятком залізниць, готелів і пансіонів, ресторанів (дешевших!) і засобів міської льокомоції, — поправді все господарське життя столиці (і краю) у цих днях спаралізоване. Не рахуються чейже дотепні „промисловці", які використовують нагоду, щоби заробити вуличною продажею якихось брошурок і календарів з життєписом Й. Пілсудського, нот з вояцькими піснями, перевязаних крепою прапорців, примітивних жалібних декорацій на вікнах і т. д.

Тимчасом у ту атмосферу врізуються вже деякі дисонанси. Читаємо нині, що міністерство внутрішніх справ, рахуючись із можливістю катастрофи, вже в пятницю готовилось до евентуальної видачі відповідних розпорядків. Але годі передбачити таку демонстрацію, як її зробила „Ґазета Варшавска", що остентаційно промовчала маніфест президента та зафаз у першій посмертній статті кинула погрозу „порахунку". Поведінка редакторів того часопису безумовно нерозумна: вони не рахувалися з атмосферою масової психічної натури, якої не слід ніколи провокувати. І коли цю помилку відпокутує те видавництво своєю екзистенцією (масова вимова передплати, вже довершене виключення з союзу видавців, втрата можливости кольпортажі і т. п.), то це ще один характеристичний доказ, яких поганих стратеґів і тактиків має польська ендеція і як вони не орієнтуються серед обставин.

Дає теж знати про себе ендецька частина польського клиру. Ось коротка звістка про конфлікт між келецьким єпископом Лозінським та цивільною адміністрацією, ось до Кракова виїхав спішно ген. Венява-Длуґошевський для полагоди деяких справ.

Ці дисонанси — познаки того самого нервового стану, що біля мурів Бельведеру виладовується у сльозах. І мабуть не далеко відбіжимо від правди, коли скажемо, що вся енергія уряду, вся його увага скерована на те, щоб запанувати над нервами своїми і всіх своїх земляків, нервами цілої держави, потрясеної втратою одної великої людини.

*

9. год. вечора. Сиджу з земляком в одній із каварень на Новому Світі, куди проходитиме похоронний похід. Покищо — від полудня ідуть все ще лише походи в сторону Бельведеру. Пройти тепер вулицями — річ цілком виключена. В усіх ресторанах, цукорнях і каварнях здовж похоронної траси столики при вікнах були зайняті від полудня. Все одно походові приглядатимуть усі гості — стоючки на столах, а побачать щонебудь тільки — найвищі ростом! Коли не буде якого нещастя з обірванням бальконів, що подабають на приліплені гнізда муравлів, то буде чудо. Памятник Коперника щез під юрбою, що обсіла рамена й голову.

Від травневого перевороту, що стався рівно тому 9 літ, не було у Варшаві стільки людей на вулицях, такого потрясення всього варшавського життя і такого схвилювання умів. Тільки тоді стріли гриміли й Варшава боролася проти Пілсудського та витала Пілсудського, — сьогодні дзвони лунають і Варшава прощає Пілсудського.

ік.

З голосів чужої преси.

Політика марш. Пілсудського в освітленні „Берлінер Таґеблят-у".

Серед низки статтей, що появилися в нім. пресі з приводу смерти марш. Пілсудського, дуже замітною є передовиця „Берлінер Таґебляту" з 15. ц. м. Автор передовиці, варшавський кореспондент того часопису п. Р. Гернштадт, аналізує постать Пілсудського не лише, як непересічну індивідуальність, але й кидає сніп світла — на наш погляд досить влучного — на особу покійного, як державного політика.

„Коли Пілсудський ввійшов у війну в 1914. р. — пише м. ін. Гернштадт — станув в обличчі таких фактів: не було ніякої Польщі з географічно визначеними межами, була лише Східна Европа, а на її просторах суматошився більш як десяток ріжних народів, кожний з окремою культурою та державною традицією. Серед них є більші та менші. Польща належала до найбільших. Тож Польщі вдавалося в минулому нераз заволодіти співмешканцями Східної Европи, хоч були часи, коли не могла встоятися й на довгі періоди підпадала під владу саме тих поневолюваних нею сусідів. Історія доказує безчисленну ріжноманітність територіяльних форм, що їх приймала Польща за час свого існування. Від Балтику по Чорне Море, — це був найбільший осяг. Викреслення з географічної карти, — було другою крайньою можливістю. До вище згаданого „найбільшого осягу" вдавалося Польщі дійти лише через союзи з іншими народами Сх. Европи, або — як це говорено — через „унію". Отже вирину ло питання: чи польські леґіони йдучи в бій мали вдивлятися безкритично в клапоть, визначеної іншими, території та назвати його „Польщею", — чи поставити собі в боях перед очі образ, до якого прямували. Пілсудський-політик, тоді вже в однострою команданта бриґади, заявив вимінаючо, а проте ясно й ядерно: „Хочемо великої Польщі!"

Він розумів ясно, одно, а саме, що на мінімальну розвязку польської проблеми не може йти. Взяти лише корінно-польські території, скажім Варшаву та Краків, а відректися полос зі сильною польською меншиною, як напр. Вільна та Львова, — це не було його ідею. Вслід за цим, користуючись досвідом історії, мусів він приняти концепцію державної унії, в якій бралося під увагу в першу чергу литовців та українців. Він присвоїв собі цю тезу й змагав до її здійснення. Польсько-литовська, або польсько-українська унія, або врешті польсько-литовсько-українська унія, — оце було його метою. Очевидно, унія під зверхним проводом найбільшого й найбільше західного зпоміж тих народів, а саме поляків. Таким чином булаб осягнена держава від Балтику, аж по Чорне Море.

Спроба унії з Литвою не вдалася, унія з Україною також. Обі спроби перевів Пілсудський на ділі, першу — аж до свого останнього віддиху. Литовці, яким віддав він найбільше своєї любови, не зрозуміли його і самі відвернулися, за що він, як справжній вояка, вдарив на них і покарав, відбираючи їм Вильно. Щоби Вильно відірвати від Литви? Навпаки. Він вірив до останніх своїх днів, що Вильно та Литва належать до себе так само, як Польща та Литва. Вірив також, що тільки сліпа впертість сучасної литовської ґенерації, перешкодила природній розвязці унійної концепції. Нема сумніву, що литовці втратили найкращого свого приятеля в Европі.

Також справа унії з Україною не вдалася й то серед обставин куди більш небезпечних. В 1920. р. Пілсудський рахував на слабосильність большевиків і намагався на спілку з отаманом Петлюрою відірвати від них Україну, маючи на увазі ідеї державної унії. Рахунок виявився помилковим. Большевики не були такі слабі, але навпаки, відкинули Пілсудського аж до Варшави. Україна стала совітською, її населення віддужено все більше для ідеї унії з Польщею. Зокрема ця невдала спроба Пілсудського звязала в неабиякій мірі пізнішу східну політику польської держави. Ще сьогодні заявляють большевики: Мир з Польщею? — Дуже радо. — Довіря до Польщі? — Ніколи, бо ми пережили 1920 рік. Похід на Київ був не лише під військовим, але й під закордонно-політичним оглядом одинокою, великою помилкою в житті Пілсудського.

В 1922. р. закінчилася історична епоха перебудови Европи. Те, що хтось входив у руки до того року, — міг затримати також і на найближче майбутнє. Натомісць із тим, що до того року не захопив, — слід було на найближчий час попрощатися. Шкода було зусиль. Польща стала великою державою, куди більшою, як це бачила колинебудь у своїх найсміливіших мріях більшість поляків. Проте ніхто не міг саме цій Польщі, признати виправдане географічне обосновання. Під географічним оглядом остала вона „клаптем". Унійну ідею було годі здійснити на території Польщі, бо більшість так литовців, як і украї-

ців остала поза межами Польщі. Підходити знову до нової Польщі, як до виключно польської держави, булоб також недоцільно з огляду на те, що 30 відсотків населення держави — це меншини.

Вслід за цим стануло перед Польщею і перед світом питання: Чи Польща має вдоволитися своїми припадковими кордонами і намагатися соціяльними та адміністраційними засобами прибити з часом їх природними, чи навпаки, — вдарити вперед при найближчій нагоді, щоби всупереч всьому здійснити ідею унії? Пілсудський відповів: одно і друге. Поспішна розбудова внутрі на випадок, колиб Польщі прийшлося остати в дотеперішніх межах, — щоби дати державі життєздатність. Але одночасно пильна увага на все, що діється у світі, головно в балтійських державах, — щоби не пропустити ніякої нагоди на шляху здійснення унійної ідеї. На ділі „переговори" з балтійськими державами тревали аж до дня його смерти.

Іншими державами Пілсудський мало цікавився. Він не був ні ворогом, ні приятелем Німеччини. Таке саме було його становище до Франції. Суперечности між Німеччиною та Францією мали для його східної політики лише посереднє значіння. Якщо німецька, чи французька політика не йшла в розріз з його плянами, — він готов був в потребі її використати. До французько-польського союзу, до німецько-польського договору про ненапад та до інших приязних пактів Польщі ставився він як до конечних політичних вимог, що мали допомогти Польщі в майбутньому осягнути намірені, основні політичні цілі. З ким було по дорозі до тої цілі, з тим Польща пішлаб.

Він вмер в час, коли нема ще навіть натяків для такої розвязки. Його наслідники переймають дуже тяжку спадщину. Також вони їдуть на цих двох ріжних рейках вперед, що їх створила не у перше для Польщі нещаслива східно-европейська суматоха. Вони також розуміють ясно цю правду: іншим державам вільно робити помилки й нічого при цьому не втратити. Якщо Польща зробить необережний крок, — втратить державне істнування".

Приготування до похоронів марш. Йосифа Пілсудського.

В середу в год. 8. вечором домовину з тілом марш. Пілсудського перевезли з Бельведеру до катедри св. Івана. Домовину винесли ґенерали з головним інспектором збройних сил ген. Ридз-Сьміглим і поклали її на гарматі, яку тягнуло шість білих коней. На срібній домовині зложили шапку, булаву маршала і шаблю прикриваючи їх державним прапором. За домовиною йшла дружина покійного з президентом Мосціцьким, обі доньки марш. Пілсудського і найближча рідня. Вулиці, якими переходив жалібний похід, залягли непроглядні маси народу. В катедрі склали домовину на високім катафальку, побіч якого горять воскові свічки. У пятницю відправить кард. Каковський жалібне богослуження і похід з домовиною піде на Мокотівські поля, де відбудеться військова дефіляда. Після того домовину відвезуть до Кракова, де в суботу складуть її на Вавелі.

ПОЛЕВЕ ЖАЛІБНЕ БОГОСЛУЖЕННЯ У ЛЬВОВІ.

У пятницю 17. травня ц. р. в год. 10. рано на площі при вул. Пелчинській духовенство відправить жалібну Службу Божу. Для представників влади, делегатів організацій і осіб з білетами буде вхід від ул. Зибликевича, для громадянства від вул. Коперника і Калецької. По богослуженні підуть походом під воєвідство, де делегація складе на руки воєводи вислови співчуття. В год. 8. вечором під памятником Міцкевича буде жалібна манифесація комбатантів і громадянства. Цілу ніч з пятниці на суботу буде горіти вогонь на Високім Замку.

ЗАМКНЕННЯ КРАМНИЦЬ.

Жалібний комітет звернувся з покликом, щоби підчас жалібного богослуження купці замкнули крамниці у пятницю від год. 10. до 2. пополудні, в суботу від год. 2. до 7. вечором.

СПЕЦІЯЛЬНІ ПОЇЗДИ.

Для трьох воєвідств з Галичини призначили три спеціяльні поїзди до Варшави і до Кракова на похорони. 80 прц. знижки залізничих білетів будуть мати тільки представники товариств і організацій.

ПАМЯТНИК МАРШ. ПІЛСУДСЬКОГО У ЛЬВОВІ.

На памятник марш. Йосифа Пілсудського у Львові зібрали уже понад 113.000 зол.

Франко про партії серед галицьких українців перед 50-ма роками.

III.

Характеристика партії народовців булаб неповна, якщо ми поминулиб два відтінки, подекуди опозиційні до обачної й еклективної політики Романчука, хоч і між собою під неодним оглядом незгідні. Представником одного з цих відтінків є д-р Олександер Огоновський, представником другого д. Вахнянин.

Якщо я назвав д-ра Ол. Огоновського представником якогонебудь відтінку, зробив я це головно з тієї причини, що д-р Огоновський є предсідником політичного товариства „Народня Рада". Читачі „Kraju" знають із моїх давніших кореспонденцій ґенезу цього товариства, отже пригадають собі, що покликала її до життя виборча поразка українців у 1884. р., отже подекуди поразка політики спільного ділання обох партій: народовців і т. зв. твердих, яку заінавґурував Барвінський, а він по його смерті Романчук. Як відомо, тоді тверді, бачучи свою безсильність у краю й не сподіваючись нічого для себе з виборів, постановили скомпромітувати в очах уряду своїх союзників-народовців, що засідали разом із ними в спільному виборчому комітеті, й уладили значну прощу на врочистість Кирила й Методія в Петербурзі, рахуючи мабуть на те, що народовці не запротестують у пору проти такого нельояльного поступовання й не зірвуть солідарности в комітеті. Так і сталось, і трудно заперечити, що сталось головно за справою д. Романчука. Незадоволення з цієї політики висловилось по виборах завязанням нового політичного товариства, керму якого повірили д-рові Огоновському.

Відома також читачам „Kraju" програма цього товариства, програма зовсім бліда й безбарвна, яка замість реальних інтересів ставить як головну підставу української політики — національну окремішність, себто деяку ідею, навіть більше неґативну ніж позитивну. Навіть у відношенні до програми Барвінського, не говорячи вже про Навроцького, ця програма була відступом назад, у часи сектярського народовства. Отже не диво, що така програма нікого не розігріла, але не остудила й що це товариство протягом свого дволітнього істнування зєднало заледво 200 членів замість сподіваних тисячів і що нарешті його дотеперішня діяльність рівняється зеру. Одначе не смію припускати, щоб ця програма була висловом переконань д-ра Огоновського, хоч із другого боку треба жалувати, що він приняв на себе головування в цій політичній нібито репрезентації народньої партії, хоч сам про себе не раз признавав, що він не створений на провідника партії. Д-р Огоновський особисто незвичайно симпатична людина, непорочної правоти й належить до найздібніших професорів львівського університету. Автор кількох цінних монографій з поля цивільного права, є він радше вченим спеціялістом, ніж політиком. Отже не диво, що не зумів, чи не хотів витиснути свого індивідуального тавра ні на програмі, ні на діяльності „Народньої Ради". Також не диво, що хоч „Діло" само уважає себе за орган цієїж „Ради", все таки на сторінках цього органу не бачимо провідних думок цього товариства, не бачимо навіть спроб — надати йому якунебудь провідну думку.

Далеко більший вплив на орган народньої партії має представник другого опозиційного відтінку, д. Вахнянин. Може не слушно назвав я його представником. Д. Вахнянин *сам* є цим відтінком, бож не вдалось мені досіль зустріти людини, яка вповні зсолідаризуваласяб із його поглядами, а радше з його тактикою, бож про погляди д. Вахнянина, як про щось докладно означене й постійне, не смів би я говорити. Є це незвичайно цікава особистість, яка вже понад двацять років має не останній вплив на напрямок і долю партії народовців, і має цей вплив не силою якихсь переконань, ідей і умових напрямків, не силою витревалої й систематичної праці на якомунебудь полі, не силою й великістю характеру нарешті, але якоюсь особливою силою своєї індивідуальности. Ставний і пристійний, притому незвичайно здібний, пробував своїх сил і в повісті й у літературній критиці й у журналістиці, але головно зєднав собі деяку славу в Галичині своїми музикальними композиціями та своїм голосом, яким пописувався на ріжних патріотичних концертах. Це часте виступування на естраді відбилось на всій його поведінці, надаючи їй щось акторське, театральне. Маніри бувальця й постійна нота іронії в його голосі роблять його незвичайним явищем між українцями і це, як здається мені, один із секретів його впливу. Недостачу широкої й основної освіти покриває загальним скептицизмом, і хто знає, чи не покриває ним також недостачі постійних переконань. Є народовцем іще від ґімназійних часів і з деякою гордістю називає себе найстаршим із (тих, що живуть у Львові) членів партії, але всяку політику уважає за гру в шахи, в якій відповідно до потреби висувають то цю, то ту фіґуру, цю або противну засаду. Здається, що осереднім пунктом його моральної істоти є любов власного я і саме це я заслонює перед його очима бодай у великій частині й інтереси партії й інтереси народу. Звідсіль також походить ця недостача рівноваги й такту в його поступованні, яку аж занадто часто й відчувала давніше й тепер відчуває уся партія, коли д. Вахнянин став одним із керманичів публичної опінії в „Ділі". Найбільша частина пересадних фраз, переґольованих запевнень і суперечних тверджень вийшла зпід його пера.

(Докінчення буде.)

Економічний огляд.

Українська хроніка.

ДЖЕРЕЛА ДО ДОСЛІДІВ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН НА ГУЦУЛЬЩИНІ.

Відомий уже нашим читачам дослідник Гуцульщини д-р П. Контни зібрав масу архівних матеріялів, які є поважними джерелами до студій над господарськими відносинами на Гуцульщині. З його короткого реферату, поміщеного у звідомленні „Т-ва Приятелів Гуцульщини", довідуємось м. і. про велику кількість матеріялів разом з оригінальними документами, які дотичуть головно околиць над Білим і обєднаним Черемошем та які д-р Контни віднайшов, студіюючи господарські відносини на гуцульських полонинах.

У тимчасовій формі подав автор тільки місцевости і роки, з яких походять матеріяли. Ось вони:

Кути 1781—1878 разом 16 томів; Білоберезка 1801—1849 — 3 томи; Бервінкова 1790—1842; Ворохта 1756—1841; Довгополе 1678—1861 — 3 томи; Ферескула 1800—1843; Голови 1695—1792, 1677—1845 — 2 томи; Гринява 1864—1865; Яблониця 1775—1839; Кобаки 1760—1863 — 2 томи; Красноїла 1681—1830, 1778—1850 — 2 томи; Старі Кути 1767—1884 — 4 томи; Перехресне 1758—1866; Поляники 1701—1810; Розтоки 1750—1799, 1798—1842 — 2 томи; Малий Рожен 1724—1799, 1717—1846 2 томи; Великий Рожен 1776—1808, 1799—1846 — 2 томи; Рибно 1790—1842, 1816—1850 — 2 томи; Слобідка 1845—1846; Стебне 1740—1840; Тудів 1750—1810, 1785—1871 2 томи; Устеріки 1742—1839.

Ми навели тут ті дані за автором, в надії, що може і хто з наших дослідників захоче занятись економічними відносинами на Гуцульщині в давніших часах. Названі матеріяли — разом 52 томів — приміщені в Державному Архіві під ч. 1050—1101. Д-р Контни хотів би видати бодай найважніші з них. Нам відомо, що вже від року носиться він із думкою видавати „Акта гуцуліка".

Польська хроніка.

„КУЛЬТ НЕКОМПЕТЕНЦІЇ В ГОСПОДАРСЬКОМУ ЖИТТІ".

„Курер Поранни" помістив під таким заголовком зваги, які і для нас не є без значіння. Ось виняток:

„Брак економічних традицій спричинив те, що процес обєднування польського господарства не міг опертись на конкретно продуманій господарській програмі... В царині господарської культури ми ще далеко за західними громадянствами, далеко за лінією, ку визначує наша величина і політичне значіння у світі...

Люди, позбавлені елементарного знання в економії, виконують частенько відповідальні обовязки в господарському житті. Чи можна уявити собі лікаря, який легковажив би — признаючись до того голосно — результати дослідів Лістера або Пастера і міг не вважаючи на те виконувати медичну практику? Чи можна подумати про архітекта, який не знаючи здобутків науки про тривкість матеріялів, будував би доми? Очевидно що ні. Тимчасом на кожному кроці зустрінете господарських діячів, які виявляють сумніви щодо права подажі і попиту, не здаючи собі справи з ділання елементарних економічних законів. А проте їх толерують на займаних становищах і користуються вони повнотою авторитету..."

ПЕРШІ РОБІТНИЧІ МІСТА В ПОЛЬЩІ.

Заходом мін. комунікації основано дві перші робітничі оселі з характером міст, розбудованих зразково, докладно за випрацьованими плянами. Одно таке місто будують в каменеломах на Волині (Іванова Долина), друге в Загнанську під Кельцами. Для реалізації плянів створено в мін. комунікації окремий апарат з 4 інжинірів-архітектів і кількох техніків під проводом інж. О. Кодельського. Доми будовані в польському стилю. В Івановій Долині є вже „Дом жельца".

ЕКСПОРТОВІ ТРУДНОЩІ.

„Курер Познаньскі" вираховує інстанції, від яких залежить вивіз із Польщі. Ось вони: виділ закордонної торговлі в мін. промислу і торговлі, міністерство скарбу, мін. хліборобства, Державний Експ. Інститут, міжміністеріяльна комісія підтримки експорту, Рада компензаційної політики, Союз Пром.-Торг. Палат, Комісія підтримки обороту хліборобськими артикулами (разом із підкомісіями), стандаризаційні комісії, ріжні експортові бранжові організації, подекуди ще поодинокі Пром.-Т. Палати і воєвідські уряди.

Дійсно лябіринт, у якому важко зорієнтуватись, а ще важче вийти з нього.

БІЛЯНС XIV. МІЖНАР. ПОЗНАНСЬКИХ ТОРГІВ.

В розмові з представником щоденника „Ц. Ґазета Гандльова" дир. торгів Кржижанкевич, заявив, що результат цьогорічних торгів перейшов усі рахунки. Відвідало їх коло 175 тис. людей. Зїхались купці з найдальших навіть закутин Польщі. Дуже багато зявилось гостей із закордону, які залишили численні замовлення (Латвія, Естонія, Нім., Рум., Австрія, ЧСР., Швеція, Бразилія й ін.). Підчас торгів відбулись загальнопольські зїзди ріжних бранж, як ось: дрогеристів, християнських ремісників, пекарів, цукорників, бухгальтерів, металевих інжинірів, тощо.

Світова хроніка.

НА ВАЛЮТОВОМУ ФРОНТІ. — ПІСЛЯ ДЕВАЛЮАЦІЇ У ДАНЦІҐУ.

На ринку валют панує від деякого часу розмірний спокій. Тільки невеличкі хитання, які біржеві справоздання означують поняттями „слабшої" або „міцнішої" тенденції тої чи іншої валюти, вказують, що міжнародня спекуляція присіла. Що вона підготовляє, або — що важніще — які заміри мають уряди (чи не готовлять вони чогось тишком-нишком) — про це, очевидно, ніхто не знає. Проблема девалюації в тих державах, що тримаються золотої основи у давніше визначеному відношенні до золотого металю, є ще дальше актуальна. Свідчить про те дискусія в пресі, на зізбраннях, зїздах, тощо. І так нпр. Союз Франц. Торг. Палат вислав делегацію до мін. фінансів Ж. Мартена з резолюцією, в якій зазначене гостре становище проти плянів девалюації фр. франка. Це булаб кривда для широких мас робітників та урядовців. Франк має 80 прц. покриття і повинен — мовляв — утриматись на теперішньому рівні.

Данціґ після девалюації почувається добре. Щоправда опозиційна преса закидає нац.-соціялістам, що це їхня господарка довела до девалюації, але загал не нарікає, не вважаючи на те, що заробітки фактично впали на 42.37 прц. разом з валютою. Діло в тому, що ціни на все краєве „тримаються" і тільки імпортовані артикули подорожчали.

„ПЛЯНОВА ВИМІНА" В СОВІТАХ ПОКІНЧИЛАСЬ.

Часопис на правах рукопису „Росія Советска" в ч. 72. розглядає справу банкротства „пляново̄ї виміни". Зясувавши довгі експерименти большевиків, які довели населення до крайної нужди, „Р. С." підкреслює, що „пролетарська держава" вернулась до капіталістичного устрою з тим тільки, що маючи ті самі недостачі в розділі дібр, змонополізувала вона продукцію і до краю визискує робітничий світ, чого ніде нема навіть у найбільш. капіт. державі.

Ухвала ком. партії з листопада 1934 р. про скасування хлібних карток і з грудня м. р. про піднесення цін хліба, муки, тощо — це признання до безсильности держави щодо „пляново̄ї виміни". Сов. держава перейшла до торговлі, щоправда державної, але спертої на цінах, залежних від попиту і подажі, від гроша, що відзискує своє покупне значіння. Вся ріжниця з капіталістичним устроєм — це застереження виключности доходів для держави і право змушування громадян приймати таку плату і таку роботу, яку держава, як підприємець, хоче.

В. Н-вич.

Воюємо за здорову літературу.

З НОВИХ КНИЖОК.

Юрій Липа: БІЙ ЗА УКРАЇНСЬКУ ЛІТЕРАТУРУ. Варшава. В-во „Народній Стяг" 1935. ст. 152).

(Докінчення.)

На те, щоб виправдати загальний осуд про книжку Ю. Липи, треба би на кожну з 18 статтей у ній написати окрему статтю і протиставити деяким поглядам факти та деякі наведені там факти порівняти з поглядами европейських критиків. Ю. Липа виступаючи з теоріями й обороняючи доктрину, майже не опирається на критичній літературі, а задовольняється цитатами з принагідної своєї лектури. Що більше: сучасні французькі автори, в яких думки він так часто позичає, належать здебільша до зовсім іншого світа ідей; нпр. Моруа, Моран, Орлян, Сендра, Ромен, Сюарес, Ремо, Жалю, Морне, Міомандр, Валері, Пруст, Ален, Боннар, Дюгамель, Дріє ля Рошель...

Надибуємо нпр. часто імя Берґсона і Валері, але не маємо ні на хвилину враження, що те, що автор цитує з них — наслідок безпосередньої лектури. Усіх згаданих можна цитувати легко. Ще менеше за „Нувель Літерар" віримо у те, що знає Липа з першої руки Сореля або деяких сучасних фільософів. У статті на 3 і пів сторінки „Розмова з наукою" находимо по черзі такі прізвища: Ситвел, Валері, Малярме, Франс, Франко, Драгоманів, Дарвін, Гекель, Дрепер, Віхнер, Винниченко, Поліщук, Бурже, Ляметрі, Тен, Берґсон, Сюарес, Мічельсон-Морлей, Айнштайн, Ріман, Моруа, Джінс, Ражо, Пуанкаре...

І так в усій книжці. Коли зважити, що не можна нпр. говорити про Берґсона, не знаючи всіх його творів і про багатьох інших, не знаючи бодай найважніших — тоді 100 самих чужинних імен, які надибуємо в книжці Липи, вимагалиб довгих літ неабияких студій. Зате на підставі одної якоїсь книжки легко причіпати В. Гюґо латочку демагога, а з Гоголя зробити батька дефетистів. При статті про „сіру, жовту і червону" літературу, що має в основі дуже гарну думку, зупиняє нас мимохіть рефлексія, що авторові бракує при оцінці величини та вартости письменників найважнішої речі: критерія. Так: книжки сірі й жовті (для грошей) і червоні (писані кровю) чергуються і переплітаються, але твір із кровю не завсіди має запах крови, бо найбільше крови ллється у повістях, писаних водою. Коли Ю. Липа говорить з погордою про А. Жіда, чи Пшибишевського, несимпатичних йому ідеольоґічно, тоді не відчуває він, що саме їх книжки писані найдорожчою якістю крови, що пливе з великих пристрастей і сильних переживань.

Ось інша гарно задумана тема: як письменник повинен схилятись із любовю над рідним минулим і добувати з нього зразки геройства, подих рідної землі, розуміння історичного призначення великої нації. Автор наводить 24 прізвища наших „учених-гуманістів", кажучи: „це символи праць, що без них не може *сформуватися світогляд* українського письменника". І є між ними такі люди, що аж моторошно стає — такі це символи безпросвітного провінціялізму та наївности!

„XIX. ст. дало явище, що його можемо назвати українським енцикльопедизмом". Хто крім Куліша та Франка заслуговує на таку назву енцикльопедистів? Чи ті десятки вчених, що ввесь вік сиділи над матеріялами та причинками, як жучки в одній комірчині і не відріжняли навіть літератури від публіцистики та соціольоґії від етнографії?

Високий тон, що його узяв у своїй книжці Ю. Липа заганяє його в таку поезію: „Українські письменники аж у найдалекіших(!) закутинах світа відчувають життя своєї раси. З Шангхаю, Куби і Таїті віддаваються голоси літераторів, українські кольонії розбудовують свою власну місцеву літературу, як у Харбині, Канаді, Бразилії". А ми хотілиб почути бодай 3 імена на всі ті далекі простори і по 3 імена з великих европейських осередків: Льондону, Парижа, Берліна, Риму, Відня, де роками живе так багато наших інтеліґентних інтеліґентів!

Липа наслідує польських месіяністів, коли, не загикнувшись, попадає в таку екстазу:

„Уже тепер можна відчути в цьому (українському) письменстві мельодії в новім ритмі. Вони — неспокійні, а одночасно певні, скромні, а одночасно войовничі, лагідні, а одночасно повні найбільших, майже надлюдських амбіцій (?!) нашої крови, повні туги найбільш самотньої великої раси в Европі". І це все про нинішній стан нашої літератури, коли досить заглянути у щорічний катальоґ, щоб побачити, що навіть звичайний, сірий інтеліґент не має на рік 20 книжок лектури!

Пропаґанда такого динамізму нагадує нам подекуди занадто живо ті старі методи, коли патріоти, щоб збільшити рідну творчість, переконували нове покоління, що воно вже її має. А кожне нове покоління не повторяє звичайної фрази, що живе у „ґрандіозних" часах? Здорова література не лякається бачити дійсности в усій її

приземній наготі, — здоровий письменник ненавидить неприродного пафосу, прибільшування, акторських крикливих жестів. У похвальному великому зусиллі Липи влити в нашу літературу трохи свіжої крови не бачимо ще одної прикмети, необхідної для критика: почуття гумору. У деяких місцях своєї книжки іронію та сарказм бере він поважно і наводить слова таких смішних людей, що аж „смкво" стає; великі імена перeплутані з маленькими, цитати звичайних повістиц і статтей з думками фільософів. „Монументалізм" і „динамізм" такої конструкції загадує будову з камінців із дитячих „скриночок Ріхтера".

Книжка писана чистою мовою і могла б не мати деяких москалізмів, як: „стремління", „більше повної", „несчислимих", „невмолимий", „звена"; та польонізмів: „хто має що до сказання", „маю баталію до описання", „пересада", „так(і) характеристичні", „узнаний" (признаний), „досі є граним", „замішання" (метушня), „укласти твір" (скласти), „укрити" (у значінні скрити), „зглядний" (умовний), „перебіг" (хід війни), „біжуча вода", „стався так важним" (став таким важним), „суджу *після(!)* моїх відвідувачів", „напевно не були прийняті", „були співані", „опускали" (у знач. пропускали), „не можуть однак погодитися" (зам. однак не...). Автор пише теж постійно, як і деякі наші варшавські видавництва: „лехко" та не відріжняє слова „сталий" від „постійний".

м. р.

—o—

Присуд у процесі трьох селян за приналежність до О. У. Н.

У вівторок 14. травня ц. р. перед судом присяглих у Бережанах відбувалась далі розправа проти трьох селян зі села Литвинова, яку трибунал відложив 9. травня ц. р. По промові прокуратора промовляли оборонці д-р В. Бемко і д-р М. Західний, який поставив теж внесок, щоби трибунал відкрив ще раз розправу і переслухав свідків. Трибунал цей внесок відкинув і на основі вердикту суддів присяглих засудив селян: *Семена Куліша та Івана Перегінця по пять років* вязниці, позбавляючи обох громадянських прав на 10 років. Підс. Михайла Хому увільнив від вини і кари.

Оборонці зголосили касацію.

Виборчі м стерії в Турчанщині.

Турчанський повіт належить до тих, які мають найбільше число українського населення (88 проц.) та рівночасно він є найтемнішим і найбіднішим повітом. Цей момент матеріяльної нужди і неграмотности використали при громадських виборах ріжні людці, допускаючись зловживань.

Недавно відбулися вибори війтів у волостях та вибори членів повітової ради. В дійсності це не були вибори, а призначення. Бо ніхто не повірить, щоб українські виборці спроваджували кандидатів на війтів аж з Катовиць чи навіть зі Львова, як це було в Турчанщині, де висліди виборів до волостей такі: **Бориня** — Гавранек Ян, поляк, лісничий; **Розлуч** — Евген Кордієвич, секретар ББ зі Львова; **Лімна** — Яричовський Альфред, поляк, емер. командант постерунку з Катовиць; **Сянки** — Станіслав Дрзко, поляк; **Тарнава** — барон Гогендорф, поляк; **Стрілки** — Станіслав Арендт, поляк; **Висоцко Вижне** — Ярослав Височанський, поляк, колишній греко-кат.; **Турка-село** — Ян Яворський, поляк, бувший греко-кат.; **Матків** — Юзеф Комарніцький, поляк, бувший греко-кат.; **Лаврів** — поляк, **Ясінка Масьова** — Міколай Зубрицький, поляк, бувший греко-кат.; **Завадка** — Петро Коцко, лісничий, українець (?), член ББ; **Турка місто** — Віктор Височанський, поляк, презес ББ на повіт.

Як бачимо з цього виказу, війтами пороблено 7 поляків-латинників, а між ними 6 прибувших зпоза повіту, та 5 поляків, бувших греко-католиків. Ще гірший вислід виборів до повітової ради, що відбулися 6.—7. травня ц. р.: **на 29 членів повітової ради вибрано: 15 поляків, 3 жидів, 3 українців і 8 греко-католиків.** Замітне, що аж 5 війтів вибрали себе до повітової ради, яка є їх контрольним органом.

ЯК ПРОВОДИЛИ ВИБОРИ?

Для оцінки та історії подаємо способи, якими доверщено перемоги санаційного табору при цих виборах. Округа Турка-місто—Бориня—Комарники відбула вибори 6. травня. Управнених до голосування було 65 осіб, які мали вибрати 7 членів до повітової ради; українці розпоряджали 33 голосами, листа „бебеків" (поляки, жиди і греко-кат.) мала 32 виборців. При голосуванні представника української листи не допустили до комісії, а іменували аптикаря жида Фельдмана та поляка, почтового урядовця. До голосування не прийшло 9 поляків, два поляки дали білі картки. Від нас бракувало одного. Значить, українських виборців було 32 і листа „бебеків" мала мати яких 20 голосів. Та коли прийшло до обчислення голосів, сталося чудо: „бебецька" листа мала 40 голосів і вибрала 6 радних, а наша тільки 12 голосів та у висліді одного радного в особі о. Федевича. Як це сталося, годі вияснити. Може тому, що предсідник комісії сам брав до рук виборчі картки і нікому їх не показував, а тільки відчитував голосно числа.

Такої самої методи, видно, придержувався предсідник комісії, війт греко-кат. Зубрицький, при виборах до волості *Ясінка Масьова*. Замісць відчитувати написане імя інж. Юліяна Яворського, нашого кандидата на члена повітової ради, він відчитував імя Юліяна Мартинця, греко-кат. „бебека", який у дійсності мав за собою тільки один свій голос.

Ці два приклади ілюструють ясно, як зрозумів турчанський староста і його помічники заяву львівського воєводи та премієра Славека, що — „воля громадян буде пошанована і ніхто не посміє закону зломити" та „що влада признає національний катастер і згідно з відсотковим відношенням будуть вибирані репрезентанти до самоуправних установ".

Громадяни Турчанщини надіються, що воєвода уневажнить ці вибори та призначить другі з іншими організаторами.

—o—

Большевицький крівавий терор.

Смертні присуди за голодову підмогу. 27 німецьких пасторів у вязниці.

Австрійська преса повідомляє: Міжконфесійний і понаднаціональний комітет допомоги жертвам голоду в Совітах під проводом кардинала Інніцера у Відні одержав таку вістку: „В Совітській Україні **засуджено на смерть** пасторів Вольдемара Зайба з Дніпропетровська і Фридриха Дойчмана з Гохштадту. Оба засуджені ждуть на виконання смертного присуду. Крім того **27 пасторів находиться у вязниці.** Відомого евангелицького проповідника Бірта з Харкова і пастора Бавмана засуджено по десять літ примусових робіт. В цілому совітському Союзі є ще тільки 20 евангелицьких пасторів на становищах".

Берлінський „Льокаль Анцайгер" довідується про цілу низку дальших смертних присудів на німців, що або приняли голодову допомогу із закордону або звернулися за такою допомогою. Є це селяни Дерксен, Тісен і Раф із Найзацу біля Одеси, Гірш з Зелененталю біля Одеси, Реріх зі Штрасбургу біля Миколаєва і Регер з Альтенав біля Мелітополя. **Всіх засуджено на смерть.** З огляду на те німецька преса остерігає, щоби не посилати до Совітів грошей ані пачок для голодних, бо вони пропадають, викликуючи одночасно крівавий терор совітської влади.

—o—

Затіснення французько-большевицького союзу.

Французька преса обговорює ширше кількагодинну нараду мін. Ляваля зі Сталіном. Французи сподіються, що комуністи перестануть вести комуністичну пропаганду серед війська. Кореспонденти повідомляють з Москви, що мін. Ляваль одержав таке запевнення у Москві. „Л' Евр" пише, що договір з большевиками обійме господарську, політичну, культурну і мілітарну ділянку. Оба генеральні штаби наладнають тісніші взаємини. Франція дасть большевикам великі торговельні привілеї. Вкінці кореспондент пише, що мін. Ляваль у розмові зі Сталіном затор кнув теж справу взаємин між Ватиканом і СССР.

МОСКВА, ПАТ. Офіційний комунікат каже, що підчас нарад устійнили інтерпретацію французько-большевицького пакту. Большевики годяться з політикою Франції, щоб вдержала збройні сили необхідні до своєї безпеки. Французько-большевицький союз не суперечить з пактом безпеки у східній Европі.

Марш. Петен у Берліні.

У переїзді до Варшави на похорон марш. Пілсудського зупинився в четвер в год. 8-ій рано маршал Петен. На двірці витав Петена в імені канц. Гітлера й міністра військових справ Бльомберга ґен. Райхенав. Опісля ґенерал Райхенав забрав марш. Петена до свого автомобіля для проїздки по Берліні. В 10. год. марш. Петен відїхав до Варшави.

—o—

ПО ШИРОКОМУ СВІТІ.

— У Болгарії застрілився один з провідників македонської революційної організації Бочев, що скривався перед поліцією. Колиж поліція відкрила його, Бочев застрілив свою приятельку і сам скінчив самогубством. У листі взиває македонських революціонерів, щоб продовжували свою діяльність.

— У Багія Негра параґвайські війська розстріляли 60 полонених болівійських вояків, буцімто за бунт проти сторожі табору. Здогадуються, що це репресії болівійського війська над параґвайцями.

— У місті Ліма 19 літній Карльос Спраїс застрілив на вулиці начального редактора щоденника „Ель Комерціо" і його дружину. Сам наложив на себе руку тому, що не міг утікти.

— Воєнний суд у Мітіленах засудив за участь у повстанні ґен. Ґуліяноса за 5 років вязниці, двох старшин на чотири, двох старшин на три, 28 від 6 міс. до двох років 23 старшин увільнив.

— Вибори до парляменту у Греції відбудуться 1. липня ц. р.

РІДНА ШКОЛА БУДУЄ ОСНОВИ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ МАЙБУТНОСТИ!

НОВИНКИ

— **Повідомляємо,** що наші масарські склепи в Ринку ч. 2, Личаківська 50 і Жовківська 175 будуть зачинені в пятницю 17. травня від год. 10. рано до 14. і в суботу 18. травня від год. 14. до 19. — **Централсоюз.** 15/4

— **„Свій до свого" у практиці.** Від низки літ повторюють у нас на всі лади гасло „свій до свого". Річ не тільки ідейна, але чисто практична. Піддержати своє виробництво і свою торговлю, щоби діти власного народу мали заняття, щоби нація скріплювала свої матеріяльні сили. Одначе дехто надумується, чи всі українські представники виробництва і торговлі заслуговують у повні на це, щоби їх піддержували українські покупні, чи кожний з них відкликається на пекучі потреби, що їх приносить із собою многогранне українське життя. Це можна перевірити. От, деякі львівські купці зобовязалися давати для Рідної Школи умовлений відсоток від ціни продажі, а на доказ уторгованої ціни готівки дають покупцям посвідки з „провірних бльочків" Рідної Школи. Це такі львівські фірми: Такт, маг. взуття, Ринок 43; Арс, шевська робітня, Зиблікевича 4; шевська робітня українських Інвалідів, Софії 25; ресторан Вітаміна, Костюшка 3; Харчівня Дм. Дружбяка, Ринок 40; кравецька робітня Василя Хомина, Домініканська 11; фризієрські заведення: Кутковський, Сикстуська 14 та Кузик Андрій, Ґродзіцьких 4; Золотий Колос, Янівська 77, та будка Страгана, Ринок; Нова Фортуна, Кордецького 23; овочевий базар Мекка, Руська 3; Лотос, українська перфумерія і ґалянтерія, Сикстуська 21; склярня і оправа образів Стельмаха Василя, Коперника 22; Кераміка, склад порцеляни Ол. Ониська, Галицька 5 (в подвірю); церковна штука „Достава", Ринок 43; Українська гуртівня С. Герасимовича, Бляхарська 14. Про це нехай памятає українське громадянство. Такі купці заслуговують вповні, щоби їх піддержати. Тільки послідовно треба всюди вимагати: „Провірних бльочків РШ." Це нас нічого не коштує, а для Рідної Школи прийде з того велика користь. **Всі, все та всюди домагаймося провірних бльочків „Рідної Школи!"**

— **Вияснення одного спростування.** Високоповажаний Пане Редакторе! В ч. 112 „Діла" з 2. п. м. була поміщена заява п. М. Гикавого, що він не давав своєї згоди на його вибір в члени Управи Т-ва „Клюб Українських Еміґрантів" у Львові та що через обтяження працею вибору того він приняти не може. В інтересі правди дозвольте, Високоповажаний Пане Редакторе, внести до цеї заяви таке фактичне спростування: 1) Управу Т-ва „К. У. Е." вибрано на загальних зборах членів 17. квітня ц. р. На зборах був присутній також і п. Гикавий, який спільно зі всіми іншими членами Управи вибір

...рияв, а в кожнім разі нікому не заявив, що ...вибору не приймає. Таксамо і на установчім засіданні Управи п. Гикавий, що був присутний на цьому засіданні, приняв до відома доручення йому обовязків господаря т-ва. 2) Найкращим доказом, що п. Гикавий **сам** вважав себе членом Управи, може послужити його власноручна заява, зложена 24. квітня голові т-ва, в якій він (п. М. Гикавий) подавав до відома, що з огляду на надмірне обтяження працею він виступає з Управи клюбу. Бо трудно припустити, щоби хтось міг виступити з Управи якоїсь інституції, не вважаючи себе членом Управи цієї інституції. У світлі цих фактів безпідставним є твердження п. М. Гикавого, що його вибрали до Управи т-ва без його згоди. Прийміть, Високоповажаний Пане Редакторе, вислови правдивої до Вас пошани

Управа Т-ва.

— **Хто виграв на льотерії?** В нинішнім тяганні держ. клясової льотерії впали виграні на ...ні числа: 20.000 зол. на ч. 72873. 10.000 зол. на ч. 3715 45145 52164 90780. 5.000 зол. на ч. ...784 45595 60043 124950. 2.000 зол. на ч. 17636 ...486 54487 68870 72713 74213 99429 124969 ...2173 178965 183714 183769. 1000 зол. на ч. ...0 3297 3301 3677 8936 18271 21700 22248 ...293 31772 33293 33528 33902 54890 58755 ...294 65489 67657 68730 69747 74530 76440 ...772 85847 87990 96089 101445 102694 115542 119120 119595 124927 130242 135455 147764 ...400 150554 159753 166934 167789 169338 178975 180595 180850 180966 183055.

— **Зміни в редакції „Курера Львовского“.** Проти видавця „Курера Львовского“ м-ра Д. Мацейка прокуратура зладила акт обвинувачення за зневагу примусового управителя його видавництва адв. м-ра Блажейовського, якого назначив суд на внесок „Суспільної Обезпечальні“. Суд відкинув прохання оборони, щоб випустити м-ра Мацейка на волю за кавцією 250 зол. Примусовий управитель настановив відповідальним редактором Станислава Стажевського на місце ред. Тужанського, якого недавно сам туди призначив. Тому, що ред. Ст. Стажевський належить до групи посла Шталя, який виступив з „Стронніцтва Народового“ і співпрацює тепер з урядом, з редакції „Курера Львовского“ уступив ред. Ян Матіяшек. На його місце призначить управитель мабуть ред. Клявдія Грабика або пос. д-ра Шталя тому, що проф. Ґрабський теж відмовився обняти провід в редакції.

— **Нововведення на Волині.** Пошта на Волині дуже кульгає: мешканці сіл дістають кореспонденцію через ґміни й солтисів раз на тиждень. Поштовий уряд робить спробу наладнати справу й вводить сільських листоношів покищо в літнищах і підміських місцевостях. Від 1. червня до 1. вересня інституція „сільського листоноша“ вводиться для спроби при поштово-телеграфічному уряді в Киверцях і постійно при уряді в Острівці. — В автобусах на лініях Луцьк-Ковель і Луцьк-Дубно уставлено поштові скриньки, з яких поштарі виймають листи в Луцьку, Ковлі й Дубні. Автобуси затримуються (там можна кидати листи) в Луцьку, Копачівці, Переспі, Голобах і Ковлі й з Луцьку, Городниці, Брищі, Масляниці, Будці Млинівській, Дубні.

— **Жаботинський на Волині.** Сіоністи групи Жаботинського, маючи тут вільну руку, розпочали оживлену акцію. Підтримати її прибув сам Жаботинський, що відчитав реферат на тему „...рямування до біло-блакитного сіонізму“ в Рівному та Луцьку. В Луцьку виступив 12. ц. м. в ...ському театрі при значному здвизі й деякій ...нїфестації назверх.

— **За землю.** Мешканець с. Щитинь на Полісі, посварившись за землю, підпалив господарства своїх свояків, братів Додарчуків і Саливанчука. Згоріли три загороди. — Селяни Ступнь на Здолбунівщині від кількох років були у сварці за межу. Недавно один із них Хаврук побачив, що до нього йде його ворог Приймачук і швидко зачинив двері. Приймачук виломив двері дрючком, вдерся до хати й з ножем у руці кинувся на Хаврука. Той, вже покалічений і окривавлений, вхопив сокиру й розбив Приймачукові голову. За кілька хвилин Приймачук умер.

— **Збитки Амора.** Мешканець кол. Кургани на Костопільщині М. Сторозюк відбив дівчину Олексієві Демчукові зі с. Янкевичі. Щоби пімститися, Демчук намовив свого брата Данила і разом напали на Сторозюка. Оба набили його так сильно, що він перевезений до шпиталю в Костополі умер. — Хлопці з с. Глушиці на Сарненщині любилися в одній сільській красуні з переміниим щастям. Щоби позбутися суперника, один із них, Зосюк напав на свого ворога Кругляка і цеглою розбив йому голову. Покаліченого в тяжкому стані відвезли до шпиталю в Домбровиці. — Подружжя Коні в Вацевичах на Поліссі жили якийсь час щасливо. Згодом жінка зміркувала, що чоловік змінився у відношенні до неї, і довідалася що він за часто перебуває в хаті Анелі Бобер. Після бурхливої сцени життя між ними буцімто поладналося. Аж одної ночі жінка почула в роті щось пекуче. Показалося, що це чоловік пробував налити їй в рот оцтової есенції. Жінка врятувалася, а чоловік з коханкою тоїж ночі втік зі села.

— **Сама себе покарала.** Агата Кучинська з с. Галик на Поліссі вбила свою 8-місячну дитину. Її потягнено до відповідальности, але слідчий суддя залишив її на волі під доглядом солтиса. Кучинська, не могучи знести докорів совісти, кинулась в Королівський канал і втопилася.

— **Нещасні випадки.** У Трикітцях б. Рівного сполошилися коні й віз із соломою, на якому їхав Кость Трохимчук із 3-літнім сестриним синком Ростиславом Ткачуком. Віз так зашамотався, що обидва впали на дорогу. Малий хлопчик убився на місці. Коней сполошив заяць, що перебіг перед ними через дорогу. — Осадник Белецький із Анноподя, посварившись з другим осадником Чижаком, підпалив його загороду. Чижаки, рятуючи майно, забули про 7-літню дочку, яка згоріла в залишеній хаті. — В Ковлі загорівся дах на вул. Шнарбаховського. Домовласник Йосип Варнкевич побіг на горище гасити. Там від диму втратив притомність і упав. Коли зліквідували пожежу, знайшли звугленого трупа Варнкевича.

— **Розклад родини в Совітах.** За оголошеною статистикою управи Москви в останніх 20 днях арештовано 1.202 дітей, що волочилися по місті без всякої опіки. Одночасно укарано 11.315 родичів, що не виконували нагляду над своїми дітьми.

— **Трагічний нагробник.** Зворушлива трагедія розігралася біля нагробника малої дівчинки, одинокої донечки заможного купця в Льондоні. Родичі не могли пережалувати смерти 10-літньої Дейзі і мати цілими днями і ночами пересиджувала на цвинтарі. Аж пригадала собі, що свого часу накрутила кілька грамофонових кружків з віршиками і промовами дівчинки. Вона звеліла зробити в нагробнику спеціяльне заглиблення, в якому помістила грамофон з тими кружками. Одначе її нерви не видержали зворушення, якого зазнавала, слухаючи голосу своєї дитини. Нещасну мусіли відставити до заведення для божевільних.

— **Перші перегони танками.** Розвиток військових танків зробив від часів світової війни величезний поступ. Ця страшна механічна зброя нищить безпощадно все. Вона стала тепер сильно озброєним панцирником. Танки їздять тепер з пересічною скорістю 100 км. на годину. Отже нічого дивного, коли хочуть улаштувати справжні танкові перегони. Ці перегони відбудуться вже в найближчих днях у Римі на т. зв. „Форум Мусоліні“. Перегонова площа буде виглядати дещо дивно. Збудують ряд перешкод, глибокі і великі проваля, створять штучний став, півтора метра глибокий, 8 метрів широкий. Крім цього вибудують на пять метрів широку вогняну стіну. Першу нагороду дістане танк, який перейде і перепливе намічений шлях і поборе труднощі в якнайкоротшому часі. Другу нагороду дістане танк, який буде найменше нарушений. Будуть закладатися, як це звичайно буває при автомобілевих або кінських перегонах.

— **Вілля „Під срібною звіздою“.** Дещо ріжнобарвне товариство оправдується перед парисьским карним судом. Два неправдиві ґенерали, один неправдивий граф, один, що себе зве інжиніром і два крупієри. Їх обвинувачують у рафінованім обмані при грі в рулету. Їх власністю є три камениці в Парижі і печера гри в „Бульонському Лісі“. Ця остання люксусово вивінувана і зветься „Під срібною звіздою“. Ґенерали і граф вишукували людей, головно чужинців і приводили їх до сальону гри. Один з них, який звав себе ґенералом Вітком володіє 12-ти мовами. На святах убирав фантастичний одностріій з усякими відзнаками. Давніше був він платний танцюрист, тепер працював для печери гри, а чималий кадр агентів помагав йому в тому. Саля гри була дуже привітно і люксусово уладжена. Спочатку гості вигравали, але згодом програвали і то суми не нижче 100.000 франків. Один з пошкодованих догадувався, що його ошукали і доніс про це поліції. По деяких труднощах заарештували ошуканців. Поліція відкрила рафінований спосіб їх обману: вони мали під рулеткою електромагнет, який дозволив їм кермувати кружком рулетки на це число, яке їм було потрібне.

— **Продають льондонський парлямент кусками.** Від шести років відновлюють льондонський парлямент. Славна будова з дуже крихкого матеріялу. Всі релєфи і статуї треба відновити. Деякі голови, фіґури і ґзимси треба замінити на нові. Але кожний кусочок ховають і продають за добрі гроші. Любимців таких річей є більше, ніж товару. І річи сумнівної мистецької вартости (вже дуже знищені) купують радо. Головно американці хотять у своєму городі або домі похвалитися кусником англійського парляменту. Тим способом заробила вже державна каса чимало — кілька тисяч фунтів штерлінґів. Праці відnови розложені на 12 років і коштуватимуть понад мільйон фунтів штерл.

— **Ріжні вістки.** В Англії помер чернець о. д-р Уйлем Кенб, вчений фільольоґ, що знав 54 мови. — В Парижі арештовано колишнього президента великого товариства харчевих засобів, Дефрадаса (номен омен), що з кількома спільниками допустився зловживань на 66 міліонів франків.

ДИВОГЛЯДИ.

ШКОЛА ПОЛІҐЛЬОТІВ.

Відомо, що англійці знають мало чужих мов і не хотять їх учитись, бо знають, що своєю мовою можуть переїхати більшу частину світа. Якби на злість континентові відчинили тепер у Льондоні школу, де головну вагу кластимуть на вивчення чужих мов. Учителі цієї школи хотять доказати, що хист до мов можна розвинути головно в тих дітях, що його мають. Усі діти загальної школи мусять учитись 9 мов: англійської, латинської, грецької, німецької французької, італійської, еспанської, російської та портуґальської. Учать там дітей спеціяльними методами і перевіряють хист дітей психотехнічними дослідами. Професори університету, що проводять цією школою впевняють, що зпоміж великої скількости дітей можна буде вибрати справжніх „ґеніїв мовознавства“.

ВСЯЧИНА.

Таємниця Йогана Орт.

У Відні заарештували Макса Отта, який безправно називав себе Иоганном Ортом. — В звязку з цим стала траґедія цього архикнязя знову голосна і вияснено зовсім припадково, де і як він умер. Льондонське морське бюро має докази його смерти. А дійшла вона до них ось як: Анґлійський корабель „Госпорд“ — стрінув у дорозі до Мадаґаскар у 1917 році — на північ від „Стредвік—Айленду“ (цвинтарища кораблів) човен з чотирома людьми, з яких один був офіцером. Були це останки залоги потонулого корабля Бурбон. Деякі вратувались перед сімома тижнями на самітний острів. Їх шукав капітан Мекбі за вказівками офіцира. Боролись з сильною течією і ледве добились до скали острову, куди провадила скелиста стежка. Стежку цю мабуть довголітнім зусиллям створили люди. Дійшли до хатчини із напівзгорілих корабельних бальків. Перед входом цвіллю покрита мосяжна плита (мабуть теж частина з корабля) на ній вирито „Марг“. Якась плита з почорнілого каміння, старі коробки з консерв, які служили за посуду, вудка на рибя, примітивна сокира і старий револьвер. У хаті знайдено на сухих пальмових листках скелет. Одежа знищена — тільки металеві ґузики (знак, що морський старшина) і шовкова сорочка залишилися. На шовковій сорочці виразно видніє герб Габсбурґів. З іншого острову врятували останки залоги Бурбон. В Буенос Айрес довідався капітан Мекбі в анґл. консуляті ось що: У р. 1891 був дійсно архикнязь Иог. Сальватор у Буенос Айрес. Покинув чотири тижні пізніше Ля Плату і зник. Виміри скелету годяться з вимірами Йогана Орта. Теж неповна назва корабля (на мосяжній плиті) та габсбурська корона дозволяють думати, що це скелет Йогана Орта. У році 1907 звістку, що Йоган Орт живе, приніс до Европи сенатор Уруґваю Евґеніо Ґарцон; це спонукало чимало ошуканців підшиватись під імя Орта. Ґарцон намагався в окремій книжці доказати, що Орт є в Арґентині. Опісля прийшли поголоски, що він ідентичний з бароном Оттом. Цей признався, що позволив собі на жарт з французькими часописами і твердив якийсь час, що він — Йоган Орт. Йоган Орт мабуть давно вже не живе

Із судової салі.

ПРОЦЕС УВО В РІВНОМУ.

В рівенському окружному суді відбулася розправа кількох українців, яка була епільогом більшої розправи з 1932 р. Тоді перед судом стануло кількадесять молодих українців із усіх кол громадянства, обвинувачених у приналежности до УВО й діяльности на терені Рівенщини.

На згаданій розправі виявилося, що **Нікон Коробчук, Микола Шафранський, Максим Медведюк, Евген Потапів, Степан Масловський, Василь Ботан і Петро Мельник** брали участь у терористичній акції. Проти них заряджено додаткове слідство. Походять вони майже всі з сіл Майкова й Гощі на Рівенщині.

Обвинувачених привезено на розправу з Вронок, де вони відбувають кару вязниці з присуду 1932 р. за саму приналежність до УВО та кольпортування „Сурми" й агітаційну роботу. Новий акт обвинувачення закидав їм намагане вбивство. А саме: 24. XI. 1929 р. хтось тяжко пострілив із рушниці крізь вікно мешканця села Майкова Дмитра Усачука, який лягав спати. Акт обвинувачення каже, що Шафранський намовляв Усачука приступити до УВО, а коли той відмовився, видав наказ Коробчукові застрілити його із обрізаної військової рушниці, яку мав Коробчук. Коробчук буцім-то вагався і зволікав. Шафранський, погрожуючи йому револьвером, поставив до вибору — виконання наказу або власна смерть. У цьому моменті на чатах стояв Медведюк. Коробчук урешті присуд виконав, але тільки тяжко ранив Усачука.

Крім цього акт обвинувачення закинув підсудним, що вони підпалили будинки в маєтку Русовель, а українські селяни буцім-то за їхньою намовою відмовилися гасити вогонь. Та що вони ж підпалили в цьому маєтку стайню, в якій згоріло 26 коней, 15 лошат і 11 волів.

Арештовані на розправі відкликали своє признання до вини, кажучи, що воно було вимушене. По переслуханні свідків суд засудив: **Коробчука, Шафранського й Потапова на 10 років вязниці, Масловського на 7 років і Медведюка та Ботана на 5 років. Петра Мельника увільнено.**

ЩЕ КПЗУ НА ВОЛИНІ

Не так давно в люблинському апеляційному суді розглядали справу 35 осіб, засуджених луцьким окружним судом на сесії у Ковлі за приналежність до КПЗУ і діяльність на Ковельщині.

Хід справи дуже цікавий. Оборонець зрікся апеляції в імени 12 обвинувачених. А суддя, що реферував справу, оголосив, що обвинувачені виявили розкаяння, обіцяли більше комуністичною роботою не займатися та признались до вини. Суд **23-ьом обвинуваченим присуд окружного суду затвердив, а 12, які зреклися апеляції, зменшив кару до превенційного арешту.**

Висновок: так звані сільські комуністи здебільша просто темні, збаламучені хлопці.

X.

✝ ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ.

Іван Сквіртнянський, визначний український громадянин у Кракові, помер 24. квітня ц. р. Була це незвичайно діяльна людина на краківському ґрунті. Покійний був членом основником багатьох товариств, як Рідна Школа, Т-во „Відродження", Т-во Охорони Воєнних Могил та Самоосвітнього Кружка при Т-ві „Просвіта". Цей останній створено для ремісничої молоді, яку Покійний оточував усе особливою печаливістю. Покійний був теж довголітнім членом виділу Т-ва „Просвіта" у Кракові. Інтересувався всім українським життям і брав у ньому живу участь, хоча й прикростей чимало зазнавав таки від своїх. Похорон відбувся 26. квітня на Раковицькому кладовищі. Участь у них взяли всі установи, в яких Покійний працював, та все краківське громадянство. Над гробом попрощав в останнє Покійного п. радник Цибяк.

—o—

СПОРТ.

С. К. РУСЬ — БУДАИ XI. 4 : 0.

Дня 12. п. м. розіграла ужгородська „Русь" мачеві змагання з надарською дружиною Будаї XI., яка тепер на пятому місці в табелі I. ліги, і розгромила її 4 : 0. Цією перемогою „Русь" доказала, що заслужила вповні на мистецтво дивізії.

Нові книжки й журнали.

ЖУРНАЛИ.

ТОРГОВЛЯ І ПРОМИСЛ, ч. 10, 15. травня 1935. Зміст: Після нашої анкети (передова В. Н.), Ярослав Курдидик: В день св. Юрія (вірш з нагоди свята купців). Традиційне свято Юрія у Львові (звідомлення і 3 ілюстрації), Кооперативна гістерія, Будуймо власний дім для торг. школи! З приводу відозви. Епохальне завдання (до статті В. Целевича в „Ділі"), До питання збуту, З Пром. - Торг. Палати (Вибір Комісій, — Стан шляхів у Сх. Галичині), II. Заг. Збори філії СУК і Пр. у Тернополі, Д. Конюх: Кілька практичних порад для купців споживчої бранжі, Організаційні вісти (Вистава й анкета в Золочеві, Свято патрона у Тернополі, Анкета в Дрогобичі, тощо), Ріжні вісти, Справи податкові, Податкова порадня, Біржа, фейлєтон А. Ковалиська: З фахової літератури (Л. Сапойка: Товарознавство), й інше.

ОГОЛОШЕННЯ

За оголошення редакція не відповідає.

Театри.

Нечинні аж до відкликання.

Кіна.

Нечинні аж до відкликання.

Закордонне радіо.

Пятниця, 17. травня 1935.

Відень (506,8) 17·20 Форт. твори Дебісі, 17·35 Спів (Чапек-Ангермаєр, сопр.), 19·40 Ремесло в пісні (Віденан, бар.), 22·10 Форт. ресітал Ю. Ізерліса, **Прага** (470,2) 10·45 Хор, 15·55 Квартет, 21·30 Скр. ресітал, **Париж** (1648) 20·00 Камер. музика, **Білгород** (437,3) 18·30 Пісоньки, **Берлін** (356,7) 14·35 Вок.-муз. концерт, **Кенігсвустергавзен** (1571) 16·00 Солісти, 18·00 Баварські та швабські нар. пісні, 21·05 Оп. мельодії, **Кельн** (455,9) 10·50 Діточі пісні Тавбера, 12·00 Концерт, **Мінхен** (405,4) 16·10 Город орхідей — імпресії Німана в вик. композитора, 21·15 Симф. концерт, **Будапешт** (550,5) 12·05 Вок. концерт, 13·30 Циг. музика, 18·45 Сольо на гітарі, 21·55 Форт. ресітал, **Міляно** (368,9) 17·05 Концерт, 20·50 „Ля чіта Роза" оп. Ранцата, **Рим** (420,8) 13·25 Популярна музика, 17·05 Солісти.

Субота. 13. травня 1935.

Відень (506,8) 16·10 Хор, 17·40 Концерт дутої орх., 18·35 Нар. пісоньки, 20·35 Вес. кляс. і оп. музика, **Прага** (470,2) 15·55 Концерт, 17·00 Спів, 18·10 Арії та пісні в супр. скр., **Париж** (1648) 12·15 Легка музика, 20·00 Поет. муз. вечір, 20·00 Діт. хор, **Берлін** (356,7) 14·15 Розр. концерт, 19·25 Серенада на два обої, **Кенігсвустергавзен** (1571) 14·00 Муз. всячина, 16·00 Вес. пополудне, **Кельн** (455,9) 12·00, 13·15 Концерт, 18·50 Форт. квартет, **Мінхен** (405,4) 20·10 „Бетельштудент" оп. Мілекера, **Будапешт** (550,5) 17·30 Форт., 18·25 Циг. музика, **Міляно** (368,6) 11·30, 13·10 Легка музика, 20·50 Симф. концерт, **Рим** (420,8) 17·10 Концерт, 19·15 Легка музика, 20·50 Симф. концерт.

Львівське радіо

надає лише жалібні комунікати й авдиції аж до відкликання.

БІРЖА.

З причини похоронів марш. Пілсудського найближчі біржеві збори відбудуться аж у понеділок 20. травня.

ГРОШІ.

Долар у Львові у приватних оборотах 5·30—5·35 зол.

Нім. марка 1·86—1·88, фр. франки 34·90—35·00, шв. франки 171·50—171·85, фунти стерлінги 25·75—26·00, австр. шілінги 98·00 — 101, чеські корони 22·00—22·25, рум. леви 00·00—00·00, ліри 00·00—00·00.

Золото: Доляри 9·25—9·30, Франки фр. 34·80—35·60, Дукати 83·00—84·00, Корони 37·00—37·50, Рублі 4·75 — 4·85. 1 гр. зол. 5·924.

Срібло: Корони австр. 0·34, Рублі 1·50, Фльорени 0·85, 1 гр ср. 0·07—0·08.

Заставні листи.

4 1/2 проц. дол. Т. К. З. 43·00—44·00, 5 проц. дол. Б. Г. 51·50—53·50, 4 проц. Зол. Б. Г. 44·00—45·50, 4 1/2 проц. Зол. Б. Г. 47·00—48·50, 4 1/2 проц. Ком. Б. Кр. 52·00—53·50, 4 проц. Б. Г. К. 61·00—64·00, 4 1/2 проц. Б. Г. К. 62·00—65·00, 4 проц. позичка м. Львова 46·00—47·50.

Преміївки.

Долярівки 52·00 — 53·50, Інвестиційна 104·00—107·50, Будівельна 42·00—44·00.

ЗБІЖЕ.

Ціни парітас	Підволочиська від — до	льоко Львів від — до
Пшениця одноц.		19·75—20·00
Пшениця збірна		18·75—19·00
Жито одноціле	14·50—14·75	16·50—16·75
Жито збірне	14·00—14·25	16·00—16·25
Ячмінь сівн.	14·75 - 15·00	
Ячмінь одноцілий	13·50—13·75	
Ячмінь на мливо	13·00—13·25	15·00—15·25
Овес одноц. насін.	17·50—18·00	
Овес од. незам.	17·00—17·50	19·00—19·50
Овес од. легко зам.	16·25—16·50	18·50—18·75
Овес зб. легко зам.	15·75—16·00	18·00—18·25
Овес одноціл. зам.	15·50—15·75	17·75—18·00
Овес збірн. зам.	15·00—15·50	17·25—17·75

Інші курси незмінені.

ЦІНИ „МАСЛОСОЮЗУ".

„Маслосоюз" повідомляє, що цін на масло не ставить з приводу вичікуючої тенденції; в дні 16. травня ц. р. кооперативам платив за:

	льоко Львів
1 л. молока	0·15 "
1 л. сметани	0·70 "
1 к. яєць	2·20—2·25 "

Пастеризоване молоко з доставою до дому у Львові 1 літра 24 сот.

Тенденція на масло вичікуюча, на молоко, сметану та яйця вдержана.

Маслосоюз повідомляє, що від 16. V. ц. р. платить своїм доставцям за 1 кг. живої ваги птиці, льоко подвіря птахомясарні „М. С." у Львові, (вул. Декерта ч. 4):

Курята від 40 дкг.	за 1 кг.	2·00 зол.
Мол. однор. кури I. кл.	"	0·90 "
Старі кури "	"	0·80 "
Пантарки "	"	1·50 "

Птицю приймає в скількости визначеного приділу для кожного доставця.

Курята приймає покищо без приділу.

Когутів, качок, гусей, індичок та індиків з огляду на кінець сезону не приймає.

ОПОВІСТКИ.

II. Оголошення. Управа Товариства взаїмних обезпечень „ДНІСТЕР" у Львові повідомляє, що XLI. Звичайні Загальні Збори відбудуться в четвер, 30 травня 1934. в год. 10-ій рано у власній салі Товариства у Львові, при вул. Руській ч. 20 з таким порядком нарад: 1) Відкриття Загальних Зборів, 2) Відчитання протоколу XL. Загальних Зборів з дня 24. травня 1934, 3) Звіт Управи з діяльности і замкнення рахунків за XLII. адміністраційний рік (1934): а) Відділу обезпечень від огню, б) Відділу обезпечень від крадіжи з вломом, 4) Звіт Надзірної Ради з внеском на затвердження білянсу і рахунку зисків і страт та на уділення абсолюторії Управі за XLII. адміністраційний рік (1934), 5) Внесення Надзірної Ради в справі: а) покриття білянсового недобору Відділу обезпечень від огню, б) ужиття надвишки Відділу обезпечень від крадіжі з вломом, 6) Вибори: а) 4 членів Надзірної Ради на три роки (§ 34. статута), б) 3 заступників членів Надзірної Ради на один рік (§ 35. статут.)., 7) Означення винагороди для членів Надзірної Ради (§ 32. т. 5. стат.). 8) Інтерпеляції членів. До повищого порядку нарад може 1/5 частина представників зголосити додаткові справи, які мали би бути поміщені на деннім порядку нарад, однак таке жадання помістити окремі справи на порядку дня треба зголосити Управі Товариства не пізніше як на 14 днів перед речинцем Загальних Зборів.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

Уневажнюю книжечку військову видану через П. К. У. Стрий на назвисько Теодор Комарницький ур. 27. VII. 1906 року, в Синдвідську Вижн. 1570 2—3

Тренчкоти імпрегновані жіночі, мужеські, дитячі, найдешевше джерело „Паділюн", Гетьманська 22 побіч музею. 4—7

ОГОЛОШЕННЯ.

Ширіть наш часопис!

II. ОГОЛОШЕННЯ.

УПРАВА „КАРПАТІЇ",

Товариства взаїмних обезпечень на життя у Львові, повідомляє, що:

XVII. Звичайні Загальні Збори Товариства

відбудуться в пятницю 31. травня 1935 р. в год. 17-ій у власній домівці Товариства у Львові, Ринок ч. 38., — з таким порядком нарад:

1) Відкриття Загальних Зборів і вибір предсідника.

2) Звіт Управи з діяльности й замкнення рахунків за рік 1934.

3) Звіт Контрольного Виділу Надзірної Ради.

4) Розгляд і затвердження звіту та рахункових замкнень Товариства за рік 1934 і уділення властям Товариства абсолюторії за виконані ними обовязки.

5) Внески Надзірної Ради в справі:
   а) приділу білянсової надвижки за рік 1934,
   б) затвердження особливих умовин на заключування договорів обезпечень на підкладі „Народової Позички".

6) Вибори:
   а) 4 членів Надзірної Ради на 3 роки (§ 34 стат.)
   б) 3 заступників членів Надзірної Ради на 1 рік (§ 34 стат.).

7) Означення висоти винагороди для членів Надзірної Ради (§ 32 ст.).

8) Інтерпеляції.

В Загальних Зборах беруть участь згідно з § 29 стат. вибрані в р. 1934 представники членів і представники власників удiлових листів, яким вислано рівночасно з першим оголошенням ще окремі запрошення.

Читайте „Діло"!

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Вид. Спілки „Діло", Львів, Ринок 10.